

แนวทางการบริหารงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์

ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ของสำนักงานเกษตรอำเภอ

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

An Administering Approach to the Promotion of Increasing
the Area in Commercially Organic-Based Vegetable
Cultivation in Northeast Region

วนิดา ช้างเทศ¹

รศ.พิณนดร นิตยสุทธิ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานด้านส่งเสริมพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกรณีส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ของสำนักงานเกษตรอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานด้านส่งเสริมพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกรณีส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ของสำนักงานเกษตรอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้กรอบแนวคิดการบริหารงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ อธิบาย เป็นการศึกษาแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเกษตรอำเภอ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 148 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹ นักกระหนนโยบายและแผน กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานมีปัญหา (1) ด้านการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.74$) (2) ด้านการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.89$) (3) ด้านการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.85$) สำหรับแนวทางพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เพิ่มมากขึ้น คือ (1) มีความเป็นไปได้ที่หน่วยงานจะสามารถวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$) (2) มีความเป็นไปได้ที่หน่วยงานจะสามารถดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.74$) และ (3) มีความเป็นไปได้ที่หน่วยงานจะสามารถประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$)

คำสำคัญ การบริหารงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ เกษตรอินทรีย์ ผักสวนครัว

Abstract

This research aims to study management problem in the area do promote organic agriculture especially if the plant promoting commercial kitchen garden organic agricultural guidelines Office of the Agricultural District in the Northeast. To find ways to improve management in a region promoting organic agriculture especially if the promotion of commercial kitchen garden plant According to organic agriculture Office of the Agricultural District in the Northeast. By framework uses the concepts of an administering promote planting vegetable kitchen garden commercial According to Organic farming

guidelines. Described to study by mix between Quantitative and Quality research data from the Agriculture Office District in Northeast area 148 samples. Data Analysis with basic Statistical is frequency value, percentage arithmetic average, and the standard deviation.

The research found Agencies have problems. (1) The planning promote planting kitchen vegetable gardens commercial according to Organic farming guidelines in the Northeast in low levels ($\bar{x} = 2.74$). (2) Operations Promote planting vegetable kitchen garden commercial according to Organic farming guidelines In the Northeast in low levels ($\bar{x} = 2.89$). (3) Evaluation of Promote planting vegetable kitchen garden commercial According to Organic farming guidelines in the Northeast in low levels ($\bar{x} = 2.85$). For an approach the development of administering promote planting vegetable kitchen garden in commercial According to Organic farming guidelines To increase the area planted vegetable gardens, commercial kitchen According to Organic farming guidelines In the Northeast to increase more. (1) Is possibility that agencies have planning to promote vegetables kitchen garden grown commercially in According to Organic farming guidelines In the Northeast was at more levels ($\bar{x} = 3.63$). (2) Is possibility that agencies can Operations to promote planting vegetables kitchen garden commercially in According to Organic farming guidelines In the Northeast in more levels ($\bar{x} = 2.74$) (3) Is possibility that agencies can Assessment of promotion Planting vegetables kitchen garden commercially According to Organic farming guidelines in the Northeast was at more levels ($\bar{x} = 3.70$)

Keywords: Management promotes organic agriculture, organic agriculture. Kitchen garden vegetables.

บทนำ

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ, 2542 (อ้างถึงในบุญชู โรจนเสถียร, 2546) คาดการณ์ถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก เฉลี่ยปีละ 73 ล้านคน ซึ่งจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นนี้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาที่หลากหลายประการ ได้แก่ ปัญหาสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังทำให้ความต้องการอาหาร และสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย การเกษตร จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นต้นกำเนิดของห่วงโซ่อาหาร ในการผลิตอาหารสำหรับทั้งมนุษย์ และสัตว์เลี้ยง เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้น ในทศวรรษที่ 1960 ได้เกิดแนวคิดการพัฒนาการเกษตร ที่เรียกว่า การเกษตรแบบปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ซึ่งการทำเกษตรตามแนวทางดังกล่าว สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรได้เป็นจำนวนมากอีกทั้งสามารถผลิตสารเคมีการเกษตรเพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูก โดยการใช้เป็นปุ๋ยเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และใช้เพื่อกำจัดศัตรูพืช อย่างไรก็ตาม การทำเกษตรตามแนวทางดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จำต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกแทบทั้งสิ้น ถือได้ว่าเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรโดยตรง และที่สำคัญก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของทั้งเกษตรกร และผู้บริโภค ตลอดจนส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม (อภิพรธน พุกภักดี, (2546) และสุภาณี พิมพ์สมาน, สุพัตรา ชาติปัญชาชัยและคณะ, 2546) นอกจากนี้ กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ (2548) กล่าวว่า การใช้ทรัพยากรดินโดยไม่คำนึงถึงผลเสียของปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ จะก่อให้เกิดความไม่สมดุลของแร่ธาตุและกายภาพของดิน ทำให้สิ่งมีชีวิตที่มีประโยชน์ในดินนั้นสูญหายและไร้มรรถภาพความไม่สมดุลนี้เป็นอันตรายอย่างยิ่ง ซึ่งกระบวนการนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างต่อเนื่อง ผืนดินที่ถูกทำลายไปนั้น ได้สูญเสียความสามารถในการดูดซับแร่ธาตุ ทำให้ผลิตผลมีแร่ธาตุ วิตามิน และพลังชีวิตต่ำเป็นผลให้เกิดการขาดแคลนธาตุอาหารรองในพืช พืชจะอ่อนแอขาดภูมิคุ้มกันโรค และทำให้การคุกคามของแมลงและเชื้อโรคเกิดขึ้นได้ง่าย ซึ่งจะนำไปสู่การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและเชื้อราเพิ่มขึ้น ดินที่เสื่อมคุณภาพนั้น จะเร่งการเจริญเติบโตของวัชพืช ให้แข่ง

กับพืชเกษตร และนำไปสู่การใช้สารเคมีสังเคราะห์กำจัดวัชพืช ขอบกพร่องเช่นนี้ ก่อให้เกิดวิกฤติในห่วงโซ่อาหาร และระบบการเกษตรของเรา ซึ่งทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง และในปี ค.ศ. 1972 ได้เกิดแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งแนวคิดดังกล่าวต่อมาได้กลายมาเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศต่างๆ สำหรับพัฒนาการเกษตรภายใต้แนวคิดนี้ เรียกว่า เกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือเกษตรอินทรีย์ ซึ่งกรมวิชาการเกษตร (www.doa.go.th/organic/images/for.git) ได้กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ มีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ที่อาจก่อให้เกิดมลพิษในสภาพแวดล้อมรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และวิฑูรย์ ปัญญากุลและคณะ (2546) ได้กล่าวเสริมว่า เกษตรอินทรีย์เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น สำหรับด้านภาวะความเจริญเติบโตของตลาด และความต้องการผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์ พบว่ามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ธนาคารโลกและศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศ (ITC-International Trade Center UNCTAD/WTO) ได้ให้การสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนา ในการจะส่งออกผลิตภัณฑ์จากเกษตรอินทรีย์ เข้าสู่ระบบการค้าระหว่างประเทศ และเนื่องจากอุปสงค์ในผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคที่กำลังเติบโตเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์เข้าสู่ระบบค้าปลีกกระแสหลัก และปริญญา พรศิริชัยวัฒนา (2545) กล่าวว่า กระแสความต้องการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการวิจัยพบว่า ในพืชผักที่ได้จากเกษตรอินทรีย์จะมีปริมาณธาตุอาหารที่มากกว่าถึง 10 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับพืชผักทั่วไป และที่สำคัญไม่พบสารพิษตกค้างอยู่เลย ความต้องการอาหารจากเกษตรอินทรีย์ในตลาดผู้บริโภคสูงขึ้น คิดเป็นอัตราเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 30 อย่างต่อเนื่องทุกปี ผู้บริโภคมีความเข้าใจ ยินดีที่จะซื้อไปบริโภค แสดงให้เห็นว่าเกษตรอินทรีย์จะมีอนาคตที่สดใส

จากการสำรวจโดย Foundation Ecology & Agriculture (SOEL) และ Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) โดย Willer and Yussefi 2006

(อ้างถึงใน คุณาวุฒิ บุญญานพคุณ, 2549) ระบุว่าในปี พ.ศ. 2549 พบว่า ประเทศต่างๆ ทั่วโลกกว่า 120 ประเทศ มีการผลิตเกษตรอินทรีย์ และเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการตรวจสอบรับรองมาตรฐานแล้ว 196.89 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.63 ของพื้นที่การเกษตรทั่วโลก (31,325 ล้านไร่) สำหรับประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนพื้นที่ปลูกพืชอินทรีย์ของประเทศไทยตามที่ Willer, Helga and Minou Yusefi (2006) ได้รายงานผลการสำรวจของ International Federation of Organic Agriculture Movements : IFOAM, Bonn Germany & Research Institute of Organic Agriculture: FiBL, Frick, Switzerland, Stiftung Ökologie & Landbau: SÖL - Foundation Ecology & Agriculture : SOEL เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2006 พบว่ามีเพียงร้อยละ 0.07 หรือ 13,900 เฮกแตร์ หรือ เท่ากับ 86,875 ไร่ (พื้นที่เกษตรทั้งประเทศที่มีจำนวน 112.7 ล้านไร่) และพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเพียง 24,596.69 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.48 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมดของภาคฯ (51.2 ล้านไร่) ในจำนวนพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์นั้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการผลิตแล้วพบว่า เป็นพื้นที่สำหรับการผลิตผักอินทรีย์เพียง 75 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.30 ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของภาคฯ ซึ่งนับเป็นปริมาณพื้นที่ที่น้อยมาก

รัฐบาลมีคำแถลงนโยบาย (26 กุมภาพันธ์ 2544) เรื่องการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างรายได้ พื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก และจากนั้นมีมติคณะรัฐมนตรี (30 มีนาคม 2547) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการส่งเสริม แนะนำให้เกษตรกรมีความรู้ในการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และมีมติคณะรัฐมนตรี (4 มกราคม 2548) เห็นชอบในหลักการ ยุทธศาสตร์วาระแห่งชาติเกษตรอินทรีย์ สำหรับกรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินโครงการที่สำคัญ คือ โครงการส่งเสริมการเกษตรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการอาหารปลอดภัย ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรประจำตำบล วิสาหกิจชุมชน โครงการไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน โครงการวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และโครงการเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นหน่วยงานราชการขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้ชิดกับเกษตรกรมากที่สุด และรับผิดชอบเกี่ยวกับภาระงานด้านการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่

ภาระงานด้านการวิเคราะห์และจัดทำข้อมูลพื้นฐานการเกษตร และข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ การกำหนดเป้าหมายร่วมในการพัฒนาภาพรวมของอำเภอ การจัดทำแผนปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาที่ร่วมกันได้กำหนดไว้ การมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบ (เจ้าภาพ) ในงานหลักๆ ที่เป็นภาพรวมของสำนักงานเกษตรอำเภอ ซึ่งผู้รับผิดชอบต้องรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ และพร้อมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา การดำเนินการตามแผนโดยใช้กลไกของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และกลุ่มหรือเครือข่าย การทำงานในระดับพื้นที่ และการติดตาม ประเมินผล จัดทำรายงาน และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานส่งเสริมการเกษตร ด้วยเหตุผลดังกล่าวสำนักงานเกษตรอำเภอจึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นการที่พบว่าพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปริมาณพื้นที่ที่น้อยมากนั้น อาจมีสาเหตุหลายประการ โดยเฉพาะสาเหตุที่มาจากการบริหารจัดการ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งในหลายสาเหตุที่ทำให้สำนักงานเกษตรอำเภอที่ได้รับมอบหมายภารกิจดังกล่าว มีข้อขัดข้อง หรือปัญหาในการดำเนินงานที่เชื่อมโยงได้ถึงควมมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร จึงเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา

ปัญหาการวิจัย

จะส่งเสริมให้มีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกรณีการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานด้านส่งเสริมพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกรณีส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานเกษตรอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานด้านส่งเสริมพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกรณีงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานเกษตรอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากร** ตัวแทนขององค์กรที่ได้รับมอบหมายในการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนราชการ คือ เกษตรอำเภอ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอ ทั้ง 19 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 315 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดตัวอย่าง จากตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan, 1970 (อ้างถึงใน วัลลิส ลำพวย, 2547) ได้ขนาดตัวอย่าง 175 ตัวอย่าง จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) และ สามารถรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนและมีความสมบูรณ์ จำนวน 148 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.57 และกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 แห่ง โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ที่จำแนกถึงปัญหา และแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

4.1 **เครื่องมือเชิงปริมาณ** คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์

4.2 **เครื่องมือเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์** ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์เครื่องมือเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Formal interview) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้ขยายความเชิงเหตุผลและรายละเอียดโดยสังเขป และสอดคล้องกับประเด็นคำตอบจากคำถามเชิงปริมาณ ในแต่ละข้อ โดยเว้นพื้นที่ได้คำถามเชิงปริมาณในแต่ละข้อไว้ให้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ณ สถานที่ปฏิบัติงาน คือ สำนักงานเกษตรอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

5.1 ทบทวนเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 สังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาที่ได้จากการศึกษา มากำหนดเป็นกรอบแนวคิด

5.3 ทดสอบเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) ในส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการบริหารงานส่งเสริมการเกษตร ระดับอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 30 ชุด โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2545) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการบริหารงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เท่ากับ 0.874 จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS/PC for Windows 11 เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย ออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (4.21 - 5.00) มาก (3.41 - 4.20) น้อย (2.61-3.40) น้อยที่สุด (1.00 - 1.80) (สำเริง จันทรสวรรณ และสุวรรณ บัวทวน, 2547)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจำแนกประเด็น จัดหมวดหมู่ของเนื้อหา แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้การแปลผลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ในการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น หน่วยงานมีปัญหายุ่งยากในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.74$) เหตุผลเนื่องมาจาก หน่วยงานมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ รับผิดชอบงานด้านสารสนเทศโดยตรง อีกทั้งได้รับการส่งเสริมพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ มีเจ้าหน้าที่ดูแล

รับผิดชอบพื้นที่ครบทุกตำบล จึงช่วยให้การวางแผนเป็นไปอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของท้องถิ่น ซึ่งประเด็นนี้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอสามารถวางแผนงานส่งเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มากขึ้นได้ ดังผลข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัญหาการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นปัญหา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การสนับสนุนงบประมาณ	3.75	1.04	มาก
2. การสนับสนุนบุคลากรที่มีความชำนาญในการจัดการข้อมูลสารสนเทศ	2.98	1.34	น้อย
3. การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น	2.84	1.15	น้อย
4. ความเพียงพอของฝ่าย (ส่วนงาน) ต่างๆ	2.84	1.26	น้อย
5. นโยบายส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	2.51	1.30	น้อยที่สุด
6. ความสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	2.48	1.32	น้อยที่สุด
7. การมีส่วนร่วมกับองค์กรเกษตรกร	2.47	1.22	น้อยที่สุด
8. การสนับสนุนบุคลากรที่มีความสามารถในการวางแผน	2.46	1.15	น้อยที่สุด
9. แหล่งค้นคว้าความรู้	2.29	1.17	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	2.74	1.22	น้อย

2. โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ในการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยงานมีปัญหายอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.89$) เหตุผลเนื่องจาก หน่วยงานมีการติดตามผลการปฏิบัติงานโดยการสอบถาม สังเกต และจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ และหน่วยงานมีบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์

ในการดูแลรับผิดชอบพื้นที่ (ตำบล) จึงก่อให้เกิดการประสานงานกับหน่วยงานราชการในท้องถิ่น และองค์กรเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ซึ่งประเด็นนี้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอสามารถดำเนินงานส่งเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นได้ ดังผลข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นปัญหา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านความเพียงพอของงบประมาณ	3.71	1.23	มาก
2. ด้านการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจากเกษตรกรรมเคมีเป็นเกษตรกรรมอินทรีย์	3.16	1.18	น้อย
3. ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับรายได้ของเกษตรกร	2.99	1.08	น้อย
4. ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผลผลิตต่อไร่	2.92	1.03	น้อย
5. ด้านการประสานงานกับราชการส่วนกลาง	2.88	1.28	น้อย
6. ด้านความชัดเจนของการถ่ายทอดนโยบายการส่งเสริมเกษตรกรรมอินทรีย์	2.85	1.32	น้อย
7. ด้านการปรับเปลี่ยนบุคลากร	2.82	1.16	น้อย
8. ด้านการประสานงานกับส่วนราชการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	2.81	1.13	น้อย
9. ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับปริมาณพื้นที่การผลิต	2.76	1.03	น้อย
10. ด้านความชัดเจนของการถ่ายทอดแผนงานส่งเสริมการเกษตร	2.65	1.15	น้อย
11. ด้านการประสานงานกับองค์กรเกษตรกรในท้องถิ่น	2.59	1.09	น้อยที่สุด
12. ด้านบุคลากรที่มีความสามารถในการนำแผนงานส่งเสริมการเกษตรไปปฏิบัติ	2.58	1.09	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	2.89	1.15	น้อย

3. โดยภาพรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ในการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยงานมีปัญหายอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.85$) เหตุผลเนื่องมาจาก องค์การเกษตรกรให้ความสำคัญและปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตร มาเป็นเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น หน่วยงานมีการนำผลการประเมินและผลงานจากการทำเกษตรอินทรีย์ ไปใช้ประโยชน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบถึงพิษภัยของการทำเกษตรเคมี และประโยชน์ของการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งประเด็นนี้ไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอสามารถประเมินผลงานส่งเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผัก สวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นได้ ดังผลข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัญหาการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นปัญหา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านการประเมินผลความคิดเห็นขององค์กรเกษตรกร	3.02	1.23	น้อย
2. ด้านความสม่ำเสมอในการประเมินผล	2.94	1.20	น้อย
3. ด้านข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการประเมินผล	2.87	1.15	น้อย
4. ด้านการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์	2.82	1.20	น้อย
5. ด้านบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล	2.59	1.22	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	2.85	1.20	น้อย

4. โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า แนวทางการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้นโดยภาพรวมแล้วมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$) เหตุผลเนื่องมาจาก หน่วยงานเป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักสวนครัวตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ในการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์

ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้เป็นการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ซึ่งประเด็นนี้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอมีแนวทางการวางแผนงานส่งเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นได้ ดังผลข้อมูล que แสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแนวทางพัฒนาการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นแนวทางพัฒนา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การเป็นแหล่งความรู้	4.16	0.77	มาก
2. การกำหนดวัตถุประสงค์	3.99	0.88	มาก
3. การกำหนดกลยุทธ์	3.93	0.83	มาก
4. การกำหนดเป้าหมาย	3.92	0.93	มาก
5. การกำหนดแผนปฏิบัติงาน	3.92	0.83	มาก
6. การวางแผนงานส่งเสริมการเกษตรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.87	0.75	มาก
7. การจัดหาบุคลากรที่มีความชำนาญในการวางแผน	3.65	1.08	มาก
8. การประเมินผลการปฏิบัติการในระยะก่อนเริ่มดำเนินงานตามแผนงาน	3.58	1.07	มาก
9. การจัดหาบุคลากรที่มีความชำนาญในการจัดการข้อมูลสารสนเทศ	3.55	0.97	มาก
10. การมีส่วนร่วม (ฝ่าย) เพื่อทำหน้าที่ในการวางแผนงาน	3.36	1.16	น้อย
11. การจัดหางบประมาณอย่างพอเพียง	3.20	1.13	น้อย
12. การมีหน่วยงานสำหรับแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน คือ ด้านแหล่งน้ำ	3.14	1.16	น้อย
13. การมีหน่วยงานสำหรับแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน คือ ด้านแหล่งเงิน	2.96	1.17	น้อย
เฉลี่ย	3.63	0.98	มาก

5. โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้นโดยภาพรวมแล้วมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$) เหตุผลเนื่องมาจาก หน่วยงานมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน และจัดให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ในระดับตำบลครบทุกตำบล ซึ่งประเด็นนี้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอมีแนวทางพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นได้ ดังผลข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นแนวทางพัฒนา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.84	0.84	มาก
2. การแบ่งหน้าที่อย่างเหมาะสม	3.83	0.86	มาก
3. การกำหนดวิธีการติดตามการปฏิบัติงาน	3.81	0.82	มาก
4. การรายงานผลการดำเนินงาน	3.72	0.86	มาก
5. การจัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียง	2.94	1.19	น้อย
เฉลี่ย	3.63	0.91	มาก

6. โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า แนวทางการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้นโดยภาพรวมแล้วมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$) เหตุผลเนื่องมาจาก หน่วยงานมีบุคลากรที่มีความสามารถในการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินไว้ในแผนปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (รวมถึงงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์)

มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบครบทุกตำบล ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถทราบและเข้าถึงข้อมูลได้ดีกว่าซึ่งประเด็นนี้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอมีแนวทางพัฒนาการประเมินผลงานส่งเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นได้ดังผลข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแนวทางพัฒนาการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นแนวทางพัฒนา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การจัดหาบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล	3.90	0.75	มาก
2. การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินผล	3.86	0.74	มาก
3. การกำหนดตัวชี้วัดด้านปริมาณพื้นที่	3.82	0.74	มาก
4. การกำหนดตัวชี้วัดด้านผลผลิตต่อไร่	3.74	0.71	มาก
5. การกำหนดตัวชี้วัดด้านรายได้เกษตรกร	3.71	0.79	มาก
6. การกำหนดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร	3.68	0.86	มาก
7. การกำหนดวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล	3.66	0.86	มาก
8. การกำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	3.65	0.84	มาก
9. การประเมินผลความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิธีการปลูกผักสวนครัวจากเกษตรกรรมเคมี มาเป็น เกษตรกรรมอินทรีย์	3.60	0.83	มาก
10. การจัดทำรายงานการประเมินผลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.57	0.85	มาก
11.การเผยแพร่ผลการประเมินต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	3.53	0.83	มาก
เฉลี่ย	3.65	0.89	มาก

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานเกษตรอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาในการบริหารงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย หากพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า ประเด็นปัญหาด้านการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ พบปัจจัยที่เอื้อต่อการวางแผนฯ ให้ประสบผลสำเร็จ คือ หน่วยงานมีบุคลากรที่มีความรู้ และรับผิดชอบงานด้านสารสนเทศโดยตรง การวางแผนงานส่งเสริมฯ เป็นไปอย่างมีส่วนร่วมกับหน่วยงานและองค์กรเกษตรกรในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานสามารถมีแนวทางพัฒนาการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ให้ประสบผลสำเร็จ คือ การเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการเป็นแหล่งความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนปฏิบัติการอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การอยู่ในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกร และการวางแผนเป็นไปอย่างมีส่วนร่วม

ประเด็นต่อมา คือ ปัญหาด้านการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ พบปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ คือ การติดตามผลการปฏิบัติงาน การจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ การมีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่เป็นระยะเวลานานทำให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ ดังนั้นจึงทำให้สามารถประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานสามารถมีแนวทางพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ให้ประสบผลสำเร็จ คือ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การแบ่งหน้าที่ให้กับทีมงานอย่างเหมาะสม การกำหนดวิธีการติดตามการปฏิบัติงาน และการรายงานผลการดำเนินงาน

ประเด็นสุดท้าย คือ ปัญหาด้านการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ พบปัจจัยที่เอื้อต่อการประเมินผลงานให้ประสบผลสำเร็จ คือ มีการประเมินผลความคิดเห็นขององค์กรเกษตรกรด้านการเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำเกษตร มีการประเมินผล

งานส่งเสริมการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการประเมินผลด้านเกษตรอินทรีย์ มีการนำผลการประเมินงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานสามารถมีแนวทางพัฒนาการประเมินผลงานส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ให้ประสบผลสำเร็จ คือ การประเมินผลความคิดเห็นของเกษตรกร การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ การกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ การจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ด้านการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ การกำหนดตัวชี้วัดด้านปริมาณพื้นที่ ด้านผลผลิตต่อไร่ ด้านรายได้ของเกษตรกรที่ปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ และการกำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) ควรใช้และพัฒนาศักยภาพของหน่วยงาน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถให้บริการคำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้ ความเข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

(2) ควรมีแนวทางในการสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานอาจก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย

(3) ควรเพิ่มทักษะความสามารถด้านวิชาการเกี่ยวกับการบริหารจัดการให้กับบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) ควรใช้ระบบการบริหารจัดการแบบเครือข่าย เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาที่เกิดจากการได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างจำกัดสามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และสามารถให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง

(5) ควรมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และมีการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์โดยเฉพาะในแง่ของการประชาสัมพันธ์ เพื่อชักจูงให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

(1) ควรประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกร และประชาชน ได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินโครงการเกษตรอินทรีย์ประโยชน์ของการทำเกษตรแบบอินทรีย์ และพิษภัยของการทำเกษตรแบบเคมี

(2) ส่งเสริมให้มีการประชุมร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเกษตรกร และประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาทางการเกษตรในท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีการทำเกษตรอินทรีย์

(3) ด้านตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ควรเริ่มต้นจากตลาดท้องถิ่น ชุมชน ทั้งนี้หน่วยงานต้องแสดงการรับรองผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจ

(4) ควรจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์โดยการเผยแพร่ทาง เสียงตามสายในหมู่บ้าน วิทูรชุมชน จดหมายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการสื่อสารแบบวาจา และอินเทอร์เน็ต

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. [ม.ป.ป.]. **แนวทางการผลิตพืชอินทรีย์**. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม

2550, จาก www.doa.go.th/organic/images/for.git

กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548). **ผักอินทรีย์**.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คุณาวุฒิ บุญยานพคุณ. (2549). **เกษตรอินทรีย์...เศรษฐกิจพอเพียงและ**

โอกาสสู่ตลาดโลก. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2550, จาก <http://www.nia.or.th/innolinks/200611/innovambassador.htm>.

บุญชู โรจนเสถียร. (2546). **บุญชูชี้ทางเกษตรไทยไปสู่ครัวโลก**. กรุงเทพฯ: บานชื่น.

ปริญญญา พรศิริชัยวัฒนา. (2545). **เกษตรอินทรีย์**. วารสารชมรมเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย, 1(1)

- วิฑูรย์ ปัญญากุล และคณะ. (2546). **การตลาดเกษตรอินทรีย์**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- _____. (2546). **เกษตรอินทรีย์ไทยเกษตรอินทรีย์โลก**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข.(2545). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวทางการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำเริง จันทรสวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. (2547). **สถิติสำหรับการวิจัยทาง**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิเชียร เกิดสุขและคณะ. (2546). **การศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพจากการทำเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การทบทวนวรรณกรรม**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิพรณ พุกภักดี, (2546). **เกษตรยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.
- Willer, H. & Minou, Y. (2006). **The world of organic agriculture, 2006**. Retrieved October 22, 2008, from http://www.ifoam.org/press/Statistics_2006.html